

31
227

Mit

köszönünk a forradalomnak?

Igenis: »értsük meg egymást!«

* * * * *
(Görgy Arthurból.)

13.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT.

1875.

Dr BALLAGI GÉZA.

E napokban egy röpirat jelent meg „Értsük meg egymást“ czim alatt*.

Igenis, értsük meg egymást!

Hanem akkor ne álljunk elő dogmákkal!

E néhány szóval eleve kijelölni szándékozunk, e munkának melyik része az, a melyre egyedül reflectálunk e helyen.

Az emberi szív legmélyebb húrjait megrezegtető nemes hangon szólal meg a névtelen szerző.

E hang után fel kell tennünk, hogy tiszta szivből örvend szerző azon előttünk ismeretlen körülmények közbejöttén, melyek miatt röpiratával, Tisza Kálmán fordulására nézve, tulajdonképen elkésett.

Mert, ha mérvadó tekintély a politika terén e röpirat írója, s ezzel el nem késik, akkor a tekintélyek elleni feltétlen harczába magát már annyira beleélt Tisza Kálmán lelkében oly erős visszahatást szűl, hogy a február 3-kai, egy valódi államférfiúhoz méltó, önmegtagadó, ünnepélyes nyilatkozat — talán el is marad, s akkor a magyar alkotmányos élet újabb története egy ritka szép hazafiúi tettel szegényebb.

* Budapest, Tettey Nándor és társa. 1875.

Rokonszenvesen érintett bennünket az »Utóirat« is, hol méltányos elismeréssel adózván a röpirat szerzője Tisza Kálmánnak, ezt mintegy megköveti a neki már ok nélkül tett szemrehányásokért.

Egy az eddiginél egészségesebb pártalakulás érdekében őszintén óhajtjuk, hogy e méltányos elismerés viszont elnőzésre készítse Tisza Kálmánt és pártját a röpirat történelmi részét illetőleg, melyhez nem egy-két szó férnézettiink szerint.

»Nem volt szükségünk forradalomra!« Igaza van a szerzőnek.

Képzeljük, hogy 1848 tavasz derekán nem áll be Bécsben az imént szentesített 1848-i törvények ellen azon visszahatás, a mely azoknak eltörlésére minden áron törekedett;

képzeljük, hogy ott Bécsben, a király esküszavát evangyéliom gyanánt tisztelve, lemondanak a Magyarország ellen Metternich inaugurálta belpolitikáról;

képzeljük, hogy nem lázitanak fel ellenünk, az osztrák császár iránti hűség örve alatt, horvátot, szerbet, oláhot, tótot, orosz és szászot;

képzeljük, hogy nem viseltetnek háborut az osztrák császárral a magyar király ellen és viszont, stb., stb., és: bizony isten! nincs szükségünk forradalomra. Egyet-értünk a röpirattal.

Demikor olyanokat állit annak szerzője, mint például: hogy daczára mindannak, a mivel Bécsből látogatták meg Magyarországot, mindazt, a mit 1867 óta

birunk, megszerezhettük volna azon roppant áldozatok nélkül is, melyeket e korszak tőlünk követelt;

hogy a forradalom teremője egymaga Kossuth Lajos volt;

hogy azért vesztette el az osztrák császár Lombardiát és Velenczét, mert a magyar király nélkülözte a magyar hadsereg történelmi hűségét és lelkesültségét; azért kényszerült Bécs alatt és Pozsonyban a porosz dictálta béke feltételeit elfogadni;

hogy azért nem tehetett a nemzet semmit is hadseregért, 1867 után sem, mert királyával kibékülvén, nem dicsőíthette a forradalmat;

hogy nem tudta a hadsereg, hogy 1849 april 14-ke után törvénytelen ügy mellett vértett;

hogy april 14-én túl folytatván a harezot, megtagadta a hűséget s az ebből folyó kötelességet;

hogy absurd azon állítás, mely szerint a forradalomnak köszönhetjük jelen alkotmányos szabadságunkat;

hogy a forradalom vívmányának egyedül az tekintendő, a mi Világos után nyomban következett: egy erkölcsi súlyedtségének szégyen-érzetében hóhérkodó soldateska rémuralma, majd Bach, majd Schmerling; —

mikor ilyeneket a meggyőződés határozott komoly hangján állit: nem téveszmék rectificálásán fáradozik, hanem inkább csak olyan dogmák terjesztésén, a melyeket elfogadván a nemzet, vakon aláírná halálos ítéletét.

Mert magasztos szép dolog a nagylelkűség — egyes emberfiában; de nemzet — ha nagylelkű, maga ássa meg sirját elébb-utóbb.

És a mely nemzet maga magára vallja, hogy egyes embernek (bármily nagy volt is az) játékbábja lehetett: az ilyen nemzetben az önérzetnek utolsó szikrája sem él többé.

Fátyolt vethet, egyéni nagylelkűségének sugallatát követve, a röpirat szerzője mindazokra, a mik a magyar nemzet ellen orozva elkövetettek, mielőtt az első tiz honvédszászlóaljnak felállításához fogott a magyar koronás királynak első magyar alkotmányos kormánya; — de jaj a nemzetnek, ha valaha ráragadna a szerzőnek nagylelkű feledékenysége!

Avvagy — a mi a szerző szerint Mileticsre és Babesre nézve áll, — »hogy nem lázithatnak, mert nincs mivel és így nincs kit« ugyanaz vajon ne állhasson Kossuth Lajosra nézve is? — Lázithatott-e ő, ha akkor is nem volt mivel és nem volt kit?

Értsük meg egymást:

Ha tisztán a mellett marad a röpirat szerzője, hogy Kossuth Lajos a forradalmat akarta: szót sem szólunk.

De ha azt állítja, hogy a forradalom teremtője egy-maga Kossuth Lajos volt: engedelmet kérünk, akkor a zavarosban halászhatni számított akkori bécsi kamarillának historiographusává szegődik, a mit pedig nehezen tart-hat a trón iránti hűségével összeférhetőnek.

Nem azért vesztette el az osztrák császár Lombardiát és Velenczét, mert a magyar király nélkülözötte a magyar hadsereg történelmi hűségét.

Engedelmet kérünk, mi úgy tudjuk, hogy nem nélkülözötte.

Ha a dolognak könnyü végét akarnók fogni: élénk a szerzőnek a locska-fecske Asbóth fejére ráolvasott idézetével: »asserenti incumbit proba«. — Nem élünk vele; nem szorultunk rá.

Ott vannak a montebelloi, magentai, solferinói közös sirok lakói; csendesek ők és hallgatagok! — De jól tudja a szerző — hogy ne tudná? — hogy a vértanúk néma ajkai hangosabban szólnak Jericho trombitáinál. Ott nyugoszszaak a magyar hadsereg történelmi hűségének vértanui is örök álmaikat.

Avvagy talán magyar tábornokok vezették-e ama lovas dandárokat a solferinói csatatértől kardcsapás nélkül mértföldre el, hátrafelé, lóhalálában? és magyarok voltak-e a kik követték?

Avvagy nem magyar ezredeknek is köszöni-e Albrecht főherczeg azon nimbuszt, mely 1866 óta körül sugározza ősz fejét?

Lombardiát, Velenczét azért vesztette el az osztrák császár, mert egyetlen ember, ha korona ékiti is homlokát, híjába küzd a rossz rendszer ellen. Olyan ez mint a hydra feje; ha lecsapod, hét uj támad helyében.

Azért veszett el Lombardia és Velence, azért dictálta

Bismark Bécs alatt és Pozsonyban a prágai béke feltételeit, mert megirigyelték Radetzkytól a hadsereg kegyeletét, még sirján túl is, a korcs epigonok.

Összeszoktatni, már béke idején, a hosszabb együttélés, húzamosb egymáshoz törődés által bensőbbé váló egymás iránti bizalomnak, egymásra számíthatásnak tartós és szívós kötelékeivel egy organikus, még a csata rémperceiben is önkényt, csaknem ösztönszerűleg öszhangzón közreműködő egészszé fűzni, a mi természeténél fogva együvé váló; — s a mi így összeforrt béke idejében, azt világért szét nem szakítani háboru beálltával, ime az emberismerő és emberszerető Radetzkynek ép oly egyszerű mint természetes — tehát életrevaló vezérelve.

Igen — de az ily összeforrás önértetet szűl, közös nemes önértetet az egymásra utalt hadrészek közkatonáiban és fő-főtisztjeiben egyaránt.

Es épen ezen katonai önértet, (mely — melleleg mondva — az egyedüli jogosult önértet a katonában) volt az, a mivel felsült a camarilla katonai része, mert kihagyta számításaiából. Azért kellett a derék Radetzky kipróbált jó rendszerének helyébe, korcs epigonjai rossz rendszerének lépnie, a mely kevésben mult, hogy végbukás szelire nem juttatta az osztrák császárt.

Nagy tiszteletben tartja a röpirat szerzője Szt.-Hubertus napját; mi is. — Annál könnyebben meg fogjuk egymást érteni.

Vajon a röpirat szerzője, mikor — felteszszük — jól tilalmazott szép erdciben nagy vadászatot készül adni, hirtelenében új vadász mestert fogad-e, a ki előtt a vadász-terület hét pecséttel lezárt Salomon-titka, minthogy körül sem nézhetett benne a vadászat előtt? — avvagy új idegen hajtóvezetőket, a kik talán a hajtók nyelvét sem értik? — avvagy végre új szakácsot is, a ki lehet — véletlenül — oly ügyetlen fráter, hogy az öles udvari hetessel csibéket koppasztat, míg a vizes csöbröt az alig serdülni indult kis pesztonkával czipelteti, a sütő kemence tetején hűteti talán a jeges kávé, a süteményre valót meg a jégveremben keleszti? — Vajon ekképen cselekednék-e a röpirat szerzője, mikor az a feladat, hogy minél jobban sikerüljön, országos régi jó híréhez minél illőbben — a közös védszentünk tiszteletére adandó ünnepély? — Nehezen hiszszük.

Pedig ily módon — nem másképen — készültek Radetzky epigonjai háborúra.

Alig hogy ki volt mondva: »háboru lesz« s elkezdődött a legveszettebb organizálás, reorganizálás és re-reorganizálás. Szétszakították a hadseregnek együtvé való — összetákolták derűre borúra annak legmegférhetlenebb elemeit, alkatrészeit; — léha udvaroncokra bízták a hadsereg élelmezését; a fővezérségre pedig hol egy vörös nadrágos bakatánczoltatót hoztak ajánlatba, hol egy anno domini 1846 galliciai csőceselék felkelőkkel szemben (elismerjük hogy másutt is) helyt állott, de katonai

szellemének korlátolt voltáról ismeretes hadtestparancsnokot, kinek hiúsága nagyobb volt önismereténél; mert ha emez nagyobb, — akkor így köszöni meg a neki szánt kitüntetést:

»Bocsánat, felség! én tudok Európát megnevettető napiparancsokat szerkeszteni, ki is adni azokat; de olyan háborúban, melynek színtere a Visztulától a Rhénusig terjed, a fővezér egyéb teendőinek is kellően megfelelőni képes nem vagyok; ahhoz egy Nagy Napoleon kell.«

Itt azonban egy Nagy Napoleon válasza is aligha ekképen nem hangzott volna:

»Isten neki! elfogadom a fővezérséget, de csak azon egy feltétel alatt, hogy míg a háboru tart, egyedül én parancsolok, kizárólag én intézkedem, kivülem senki e világon; más különben okosabb lesz, háboru előtt kötni békét; kevesebbe kerül.«

De hát kit? kérli a röpirat szerzője, ha nem Benedeket?

Engedelmet kértünk, nem az itt a kérdés.

A magyar hadsereg történelmi hűségét tetszett emlegetni.

És vajon, talán ezen mult-e, hogy nem Benedek győzött Königrätznél? ezen mult-e, hogy Benedek genialis táborkari főnökének, bár jól tudta, hogy a porosz koronaherczeg jobb felől közelget, eszébe sem jutott ama bizonyos lovas hadtest, melyet ő ott felejtett valahol az isten háta megett? vajon a magyar hadsereg törté-

nelmi hűségén mult-e, hogy Benedek Olmützből nem Bécs alá többé, hanem már csak Pozsonyba találta meg az utat még pedig Mezeritschnek s a Vág völgyén keresztül?

Jóakarólag mentegeti a röpirat szerzője a nemzetet azért, hogy mit sem tett — régi honvéd — hadseregéért. — Nincs szükség reá.

Kérdezzük akár a nagyuri kastélynak, akár a falu végéhez oda bigyesztett rongyos sátor lakójától, honvéd volt-e? »Voltam biz én«! s a talán már összeesett alak felegyenesedik; azt mondanók, egyszerre magasabb lesz egy fejjel. És a büszke önérzet pirja eleveníti fel újra a talán már beesett, talán már halálsápadt arcot. — Vagy pedig bátortalan hangon: »Fájdalom, nem lehettem« vontatva feleli, mintha bünt vallana; — »de volt az én bátyám, apám, nagybátyám« teszi hozzá, mohón, mintha kiengesztelni, arra kérni akarna, meg ne vessük akkori véletlenül még nem fegyverfogható voltáért.

Vajon, mi teszi büszkévé amazt arra, hogy maga is honvéd volt, mi emezt arra, hogy honvédnek gyermeke vagy öcscse, vagy legalább rokona, — ha nem azon tudat hogy az egykori honvédhadsereg minden tettét, minden szenvedését feltétlenül magáévá tevő a nemzet?

Nem kellett ahhoz irott törvény, nem kell ezentúl sem.

A kik előtt pedig a nemzet kegyelete csak úgy ér valamit, ha ez czimet nyujt és nyugdíjt biztosít: azok

csak azt bizonyítják, hogy a megrostálatlan búza közt van polyva is.

Hanem a hűség kérdését ne bolygassák; hagyjanak annak békét. Vagy feleljenek — ha tudnak — ez egyszerű kérdésre itt:

Mikor a koronás magyar király a felkent személye iránt igazán és állhatatosan történelmi hűséggel ragaszkodó magyar népéről önkényt lemond, és a nem koronás magyar király nevében azok, a kik hagyományos hódító gonosz szándékkal betörték, Magyarországot az élők sorából törülik ki: mindenekeelőtt kihez maradjon akkor hí a magyar hadsereg, ha nem a magyar nemzethez?

Azt se bolygassak az urak dogmatico-sophisticus kicsinyes szórszálhasogatással: vajon tudta-e a hadsereg april 14-e után, mi mellett vérzik?

Tudta bizony szomorúságára. Hanem azt is tudta: minek mikor itt az ideje; — tudta, mikor mire ér rá; tudta, hogy majd ráér — ha megéri — lefricskázni zászlójáról, mit a nemzet nagy embere ugyan, de életének leggyengébb pillanatában, meg nem birt dicsőségtől kábult fejjel s önmaga iránt elfogult szive gerjedelméből Debreczen utczai saráival oda mázolt a nemzet hire nélkül.

Igenis, uraim, ott a szélsőbalon: a nemzet hire nélkül!

Mert arra, hogy Magyarország megvédésére minden

áldozatot megszavazzon, igenis volt, — de arra, hogy rászavazzon olyasmire, a mi az ország védelmét előreláthatólag csak megnehezíteni, sőt lehetetlenné tenni képes, arra nem volt mandatuma a debreczeni országgyűlésnek.

Az, hogy loyális volt-e Kossuth Lajos eljárása a dynastiával szemben, felesleges kérdés. Nagyratörő nyughatatlan lelkében talán soha meg sem csirázhatott a királyi ház iránti magyar loyálisnak férfias eszméje (mert ész is kell ahhoz, nem csak szív).

De korántsem felesleges kérdés a szélsőbal tisztelt uraival szemben: loyális volt-e Kossuth Lajos eljárása a nemzet iránt?

Komolyan tagadjuk.

Loyális lett volna a nemzet iránt, ha felvetve a trónvesztés kérdését, legott feloszlatta az országgyűlést, új választásokat irván ki az imént felvetett kérdés alapján.

Loyális lett volna Kossuth Lajos eljárása a nemzet iránt még akkor is, ha legalább a hadseregtől kérdi meg előbb, mint vélekedik az ez eszme politikai értéke felől, mert a hadsereg volt akkor a combattans nemzet.

Amazt nem tehetvén, emezt elmulasztván: mindenképen illoyális cselekvény volt Kossuth Lajos april 14-ei cselekvénye — a nemzet iránt is.

Avvagy némely utólagosan kieszközölt hódolatnyilatkozatra akarnak talán hivatkozni?

Ha igen: akkor talán Kossuth Lajostól tanulta el

a későbbi III. Napoleon, a mit 1852. december 2-án elkövetett?

Soha se fáradozzanak azon ellenvetéssel, hogy Louis Napoleon a francia köztársaság elnöke szétkergettette fegyveres erővel a törvényhozó testületet; ezt pedig Kossuth Lajos nem tette.

Bár elkövette volna! Úgy nem kellene most az uraknak restelniök akkori lelki állapotjukat.

Fegyveres erő által szétkergettetni védtelen törvényhozóknak — nem szégyen.

Hanem a fegyveres erő nélkül fenyegető szóáradattól megszeppenni — legalább nem dicsőség.

A mi pedig az utólagos hódolatot illeti: ugyan mondják meg, édes jó urak ott a szélsőbalon, miért azon hadseregnek is utólagos hódoló nyilatkozataival nem dicsekednek önök, a mely annyi csatában, közvetve azon immunitásért is, vérezett, a melylyel önök most, valahányszor kedvök szottyán, oly jó ízűen visszaélnék?

Megmondjam én?

Megmondom, de kétfelé:

Azért nem, mert hű maradt e hadsereg, nemcsak a magyar nemzethez, hanem a magyar királyhoz is mindvégig.

Csak a volt a baj, hogy az akkor nem jól informált magyar királynak a magyar hadsereg történelmi hűsége nem kellett, valamint nem kellett akkor a ti tántoríthatatlan magyar hűségtek sem, tisztelt nagy urak, ott a szélső jobb oldalon.

Ne tessék kérem megbotránkozni e közös sorson miveltünk, a kiket — igen valószínű — hogy, bár mily ünnepélyesen tagadjuk is, a magyar hűségben megtartorodtaknak hisznek önök.

Mi sem botránkozunk meg e közösségen, bár nem tudjuk, hol jártanak önök, míg mi közös anyánkért véreztünk.

Sorsunk közössége, igaz, csak ott kezdődik, mikor mi már államfogyokká lettünk, önöket pedig még mindig semmibe sem vették. No de azóta egy darabig csaknem ugyanazon kegyvesztés átka sulyosodott önökre is, miránk is egyaránt. Hiszszük is, hogy meglehetősen egyforma nehezen viseltük, bár önök diszes nagy palotáikban, mi csak nagy házakban lakozván, mely utóbbiak berendezése itt-ott kivánni valót hagyott.

Egyet szeretnénk tudni, zúgolódtak-e néha néha? s ha igen: ki ellen és miért? — mert hogy nem önnön magokért s nem a sors ellen, magában értetik; nem férfiakhoz illő dolog. No de nem is valami oly ilyen nagyon fontos az, inkább csak kíváncsiság tőlünk. Azonban még is fájna nekünk, ha netalán közös anyánk ellen zúgolódtak volna azért, hogy kénytelen volt védeni magát. — Mi nem zúgolódtunk soha, ha még olyan rossz dolgunk volt is. Hiszen azt önök is elismerik, hogy mindenütt megálltuk a sarat, úgy ahogy, kiki tehetsége szerint. Isten fizesse meg egyes jó akaratjukat. Egyebünk úgy sincs — önérzetünkön kívül — mint innen-onnan némi

elismerés, a mivel megtisztelnek, néha onnan is, a honnan nem is vártuk volna. Önöknek röpirata is meglepett minket. Némely helyt szinte fölmelegedtünk, úgy meghatott; kivált mikor oly nemes, szép szavakban mindazokról megemlékeznek, kik velünk, érettünk — önökért is — vértettek egykor. El is vértettek sokan, hol a esatatéren, hol a bitófán, önök közül valók is többen! Mai napig siratjuk őket a többivel együtt. Ezek nyilván más viszonyok, más környezet közt növekedtek fel, vagy másféle nevelést nyertek, mint önök, hogy velünk tartottak s nem önökkel? Vagy talán csak is jó hazafiak voltak ők? míg önök jó politikusok is? A már igaz, a ki többfelé néz, többet lát. Érdekes, ha most úgy vissza emlékezem, mily keveset tudtunk akkor, mikor az első magyar ministerium felhívására, hogy a haza veszélyben van, — mint a méhraj az új kasba beletett királynéja után — úgy sereglettünk, királyunk jogainak védelmére, az első tiz honvédszászló alá! Önök pedig már akkor is többet tudtak nálunk; talán azt is már, hogy mi lesz a vége, tudniillik a magyar király melyik részre fog majd állani, a magyarok részére-e vagy az osztrákokéra? Így aztán könnyű volt a választás! Így aztán a trón iránti történelmi tántoríthatatlan magyar hűség persze nem igen jöhetett egyhamar zavarba! Ezt, úgy látszik, önök maguk is érzik, vagy érzi legalább röpiratuk szerzője, mivelhogy le nem dorongol egyoldalú vak hűségünkért, a mely miatt még akkor

sem voltunk szeretett közös anyánkat cserben hagyni képesek, mikor már tudtuk, hogy az osztrákok részére állt a magyar király, a kik pedig nem jó szándékkal voltak Magyarország irányában. — Nem, ő nem dorongol le, csak amugy sajnálkozólag megleczkéz minket e velünk született együgyűségért. E tapintatos elnézését önök bizonyosan helyeslik. Kétségkívül azt is, hogy irántunk való jóakaró hajlamában, még tovább is megy, szép meleg szavakban elismerőleg nyilatkozván volt hadseregünkről is, mi különösen jól esik nekünk.

Két dolog azonban nagyon fáj az önök részéről. Többes számban tiszteljük, bár meghiszsziük, hogy csak egy ember írta meg az »Értsük meg egymást« czímű röpiratot. Hisz szerzője is többes számban nyilatkozik.

E két dolgot azért szeretnők megbeszélni, tisztába hozni — ha lehet — mert úgy vagyunk meggyőződve, hogy abban legkisebb nehézség sincsen, feltéve hogy jó magyar katolikus létökre nem hisznek a csalatkozhatlanságban, — sem máséban, sem a magukéban.

Mi is jó magyar katolikusok vagyunk, — legalább azoknak valljuk magunkat — de a csalatkozhatlanságban még sem hisztünk.

Nem egészen jól fejeztük ki magunkat; nem azért szeretnők a megbeszélendő két dolgot tisztába hozni magunk közt, mert úgy hisszziük, hogy nem jár nehézséggel; hisz az nem ok; hanem azért, hogy gaz ne lepje el közös udvarunkat, mi közös kárunkra lenne.

Nem leszünk hosszasak, röviden elmondjuk; részint azért, hogy önöket megtiszteljük vele — sapienti pauca — részint azért is, mert óhajunk, hogy minél többben olvassák. Keveset olvasni ráérnek sokan, — sokat csak kevesen.

Hanem azért, hogy elkeljen e vékony füzetke, még sem a »honvéd-menház«-nak ajánljuk tiszta jövedelmét, mint a röpiratíró. Tiszteljük a népszerűséget, valamikor tiszteletre méltó; de sehogysem tisztelhetjük annak vadászatát; legkevesbbé az olyant, a mely zsákban maeskát árul. — Aztán — ha már adni akarunk, nem azon törődünk, hogy a tojás előtti kotkodácsolást megfigyelik-e az emberek, hanem inkább azon, hogy magunk előre tudjuk meg, mennyit adhatunk s abból kinek mennyit adjunk. — Nem kívánjuk önöknek, hogy semmi jövedelem ne legyen röpiratukból; de feltéve ez esetet: mit adtak? — gunyt! — az csak nem lehetett szándékuk?

Először is fáj tehát, hogy oly rossz izlésök van önöknek.

Ugyanis a következő phrasist kellett — fájdalom! — olvasnunk az önök röpiratában szórul szóra:

»Magyarok istene! Miért nem adtál Deákunknak annyi erélyt, a mennyi bölcseséget? — miért nem annyi elszántságot, a mennyi hazaszeretetet? — hogy megvetve Kossuth átkát, nyult volna gyeplőjébe, mikor látta hova irányoz; és akkor még, ha választani kellett

volna Deák és Kossuth zászlója közt, három negyede a nemzetnek Deák zászlója alá tömörülendett!«

Nem hittünk szemünknek. Kétszer is megforgattuk kezünkben a füzetet, vajon — csakugyan az önök röpiratát olvassuk-e, vagy más valamit?

Mert, ha eldeclamálja ezt akár »Titán Laczi a koronában« akár »Mokány Berezi a dombszögi casinóban« — hagyján! — odavaló.

Egy tanult, mivel s a mellett jó izlésű magyar uri embertől azonban megköveteljük, hogy az ilyen léha phrasisoknak — ha szépen hangzanak is — ellent tudjon állni, kivált akkor, mikor az ilyen phrasisok tendenciája nem más, mint az, hogy »le vele, a sárba, mert valódi nagyság!«

Avvagy kikerülte volna önök figyelmét, e phrasis mít mesél? Megmondjuk:

Azt meséli, hogy uralkodott 1848-ban ismét egy második — de ez egyszer magyar érzelmű — József császár, ki meghitt emberei tanácsára csak azért nem koronáztatta meg magyar királynak magát, hogy Magyarország összes népeit a feudalszerű alkotmány nyüge alól felszabadítandó, esküszegés nélkül hozhassa létre — karhatalommal, ha máskép nem megy — ugyanazt, mit önök mi ellenünkben körömszakadtáig nem akartak: az az 1848-diki törvényeket;

azt meséli továbbá, hogy Kossuth ennek daczára is fegyveres felkelésre lázitott a császár ellen;

azt meséli végre, hogy Deák Ferenaz, daczára a császár ígéréteinek, hogy e törvények elfogadtatását koronázás követendi, — daczára annak, hogy e törvények mellett még a bécsi kormány, a császári hadsereg s Magyarország idegen ajku népei is tisztán csak mi irántunk való jó akaratból rajongtak, — és daczára az ő saját roppant népszerűségének még sem mert az akkor Kosuth által megragadott gyepelőbe bele nyulni!

Mindez, ugy-e — nem absurdum önök szerint?

De »absurd« — önök szerint »azon állítás, mely szerint a forradalomnak köszönhetjük jelen alkotmányos szabadságunkat.«

És ez a második, mi fáj; mert azt bebizonyítandó, az ok és okozat végtelen birodalmából kiutasítja, száműzi forradalmunkat önök szószólója, az »Értsük meg egymást« czimű röpirat névtelen szerzője.

De nem azonnal a mint megszületik, nem is azonnal a mint megbukik forradalmunk, részeseül ez, önök szószólójának e különös kegyében; hanem csak valamivel későbbben.

Megengedi ugyanis önök szószólója, hogy forradalmunk következményeitől — (szerinte vívmányaiul) — tekintessenek, illetőleg nekünk beszámítassanak: árvák éhezése, didergése, — szülék, özvegyek bánata, keserve, — sebesültek kinjai, — földönfutók koldusbotja és végül: a bitófára támaszkodó véres reactio!

A mint azonban ez utóbbi — talán saját művétől

megriadva, talán a nemzet elszánt türelmének közeli végét sejtve s magában sápadozva — bitófát és hóhért megpihentetvén, szinlett megtéréssel bizalmi férfiakhoz, önökhöz fordul, rögtön vége mindennek mi e forradalomban létre jött, mi arra visszavihető lenne. És beáll a forradalom következményeinek okozatos tovább fejlődésében egyszerre : a nagy semmi ! Azontul a forradalomban se kár, se haszon !

Igy állván — önök szerint — a dolgok ; jogosan kérdehetjük : e sivár dogma sivatagján, hol bugyog azon lelkesedés forrása, a melylyel önök hadseregünket dicsőítik azért, hogy a nemzet becstületét, áldozatkészségét, vitézségét, katonai jelleme nagyságát ő mentette meg a világ előtt ?

Vigyázzanak, tisztelt nagy urak !

Ellenmondásba ne essenek önnön magukkal !

Mert e dicső hadseregnek épen édes szülője az önök által oly impotensnek declarált forradalmunk ! és viszont: e dicső hadsereg épen ez édes szülőjének talpköve, vértje, a korai gyalázatos bukástól megőrzője, öntudatos, elszánt megvédője az utolsó adag kenyérig, az utolsó előtti töltésig !

Tehát :

vagy léteznek következményei forradalmunknak, még Haynau, Bach és Schmerlingen kívül és azok után is : akkor ne csak e hármat akarják önök elismerni ;

vagy nem léteznek : akkor e hármat kivéve min-

dent tagadjanak a mi összefügg e forradalommal, tehát a magyar becsületnek, magyar áldozatkészségnek, magyar vitézségnek megmentését is, mert ez édes másodszülöttje forradalmunknak; lévén ennek csak harmadszülöttje april 14-ke, de ez utóbbi már nem volt törvényes magzat, nem is volt soha életképes: kores volt. agyvizkóros volt.

Z á r s z ó.

Tudtunkra adatták önök részletesen, hogy azon pillanattól fogva, a melyben az önbizalmat veszített reactio önökhöz fordult, — mennyit fáradoztak a magyar királynak a magyar nemzettel való kibékítésén, és végre azt is, mennyibe szabták meg önök a nemzet kibékülésének árát.

Deák Ferencznek volt annyi bátorsága, hogy többet kérjen; de a nemzet nevében kérte.

És a magyar király, a ki 1849 előtt még szóba sem állott a magyar nemzettel, — ugyanaz a magyar király 1849 után e többre esküszik meg, a mit az ugyanazért 1849-ben síkra szállt nemzet utóbb visszakért.

E többre esküdött; mert mint magyar király, és ama sulyos évnek emlékére, meghallgatta nemes szíve sugallatát:

Magyar védelem az idegen ellen becsületesebb, áldozatkészebb, vitézebb mint idegen védelem a magyar ellen!

És nem esküdött a magyar király azon kevesebbre, mit önök ajánlottak, bár mennyit hangoztatták is dogmájukat, mely szerint a magyar hűséggel összeférhetetlen dolog volna, mit a nemzet cselekedett, midőn azok ellen is helyt állott, kik a magyar király bizalmát birva ugyan, de gonoszul visszaélvén vele, fellázított testvérnépekkel és idegen sereggel rontottak Magyarországot és ennek szabad alkotmánya ellen.

D^E BALLAGI GÉZA.

